

KAJETAN GANTAR
Filozofska fakulteta
Ljubljana

UDC 141.153.073

USODA MARKOVIĆEVE DISERTACIJE O HERAKLITU

Ime Miroslava Markovića je neločljivo povezano z imenom predsokratskega filozofa Heraklita iz Efeza.

Znano je, da pomeni Markovićevo komentirana izdaja Heraklitovih fragmentov, ki je najprej izšla v angleščini (1967), mejnik v sodobnih raziskavah in interpretacijah Heraklitovega opusa, tako da mnogi filologi zdaj že opuščajo standardno Diels-Kranzovo in uveljavljajo Markovićevo numeracijo Heraklitovih fragmentov. Izdaja je bila takoj prevedena v španščino (1968), pozneje je izšla še v italijanskem (Firenze 1978) in v srbskem prevodu (Beograd 1983). O njeni aktualnosti in pomembnosti priča med drugim dejstvo, da je ugledna založba Academia Verlag njen ponatis vključila v svoj program in jo - obogateno z bibliografijo o raziskavah Heraklita v obdobju 1967-2000 - izdala kot drugi zvezek novo zasnovane znanstvene serije *International Pre-Platonic Studies* (Sankt Augustin 2001, XXV + 681 strani).

Manj znano ali skoraj neznano pa je, da je Marković svojo izdajo Heraklitovih fragmentov najprej poskušal predložiti Filozofski fakulteti v Ljubljani kot doktorsko disertacijo, kjer pa je - pač iz političnih razlogov, ki so ostali skrbno zastrti za suhoparnim pravniškim izrazjem - sploh niso vzeli v pretres.

Ko sem pregledoval dokumentacijo na Filozofski fakulteti, o tem Markovičevem poskusu skoraj ni bilo sledu. Edini podatek sem našel v zapisniku 16. seje Pedagoško znanstvenega sveta (PZS) FF dne 18. junija 1968, kjer je na strani 6 pod točko 6 A zapisano tole:

Miroslav Markovich HERACLITUS GREEK TEXT WITH A SHORT COMMENTARY

PZS sklene zavrniti prijavo doktorske disertacije M. Markovicha, ker je ta diplomiral na beograjski univerzi, kjer se stroka, iz katere želi doktorirati, predava, v prijavi pa ni navedel posebnih razlogov, zaradi katerih bi bil upravičen prijaviti doktorsko disertacijo na tukajšnji fakulteti.

Vendar pomeni ta kratki odstavek v zapisniku samo zadnje dejanje nečesa, kar se je dogajalo že vsaj pol leta prej.

Ker nam magnetogrami, s katerimi so takrat spremljali seje PZS, niso ohranjeni, in ker je tudi drugo gradivo o tem očitno izgubljeno, bom skušal dogajanje v zvezi s to neusojeno doktorsko disertacijo po spominu rekonstruirati.

Domnevam, da je bila Markovičeva prijava doktorske disertacije vložena na ljubljanski Filozofski fakulteti že precej pred omenjeno sejo, vsekakor že v letu 1967. Menda je bilo prijavi priloženo tudi celotno besedilo disertacije. Jaz sam tega besedila nisem dobil na vpogled, čeprav sem bil habilitirani učitelj na oddelku za klasično filologijo in mi je bila uradno priznana *venia legendi* za grško književnost. Ko sem se nekoč na dekanatu zanimal za to besedilo, mi je bilo rečeno, da gre za interdisciplinarno temo, ki zanima tudi predavatelje na oddelku za filozofijo.

Kot se spominjam, se je Markovičeva prijava doktorske disertacije na seji PZS prvokrat omenila kmalu po moji izvolitvi za docenta (oktobra 1967). Vendar sem imel vtis, da ima primer "Marković" že brado in da ga je pred tem že kdo "obdeloval" in preliminarno morda o tem „konzultiral“ kake znance na beograjski univerzi. Zadeva se je namreč na takratni seji omenila najprej v rahlo ironičnem tonu, češ tu se je pa pojavil nekdo, ki je že kar predložil disertacijo, še preden je bila sploh imenovana komisija, ki naj oceni primernost teme. Ugovarjal sem, češ da gre za resnega in kompetentnega strokovnjaka, ki ima v znanosti že svoje ime, saj je pred kratkim objavil obsežno geslo o Heraklitu, več kot 70 stolpcev, v najbolj ugledni enciklopediji za klasično filologijo (malo poprej, leta 1965, je namreč izšel Markovičev prispevek o Heraklitu v X. Supplementu Pauly-Wissowa, *Realencyclopädie*).

Nato pa je diskusija prešla na politični teren. Nekdo od članov PZS je omenil, da je slišal, kako si dela Marković akademsko kariero s tem, da svoje publikacije posveča rimskemu papežu in venezuelskemu dikatorju. Očitno je imel omenjeni član PZS kake inštrukcije iz Beograda - od kod naj bi sicer kot nefilolog poznal takšne bizarne podrobnosti? Spet sem se priglasi k besedi, češ da gre za pretirane politične insinuacije. Pri tem, na kar diskutant namiguje, najbrž misli na Markovičevo izdajo Maruličeve Davidiade (Marković je namreč deset let prej (1957) v Venezueli izdal Maruličevo Davidiado po rokopisu, ki ga je našel v Nacionalni biblioteki v Torinu). Vendar me zanima, če je knjigo, ki jo ima v Sloveniji najbrž edino knjižnica seminarja za klasično filologijo, diskutant sploh kdaj imel v rokah. Pri tem pa ne gre za posvetitev knjige, ampak za tendenciozno napihovanje nekega obrobnega podatka; kajti od desetih oštevilčenih izvodov te edicije je bil prvi poklonjen papežu Piju XII, drugi pa

generalu Jimenezu, takratnemu predsedniku venezuelske republike, kot je zapisano v kolofonu na zadnji strani. Sama izdaja Marulićeve Daviade pa je z latinskim posvetilom, ki je natisnjeno na prvi strani, posvečena univerzi v Meridi ob njenem 175. jubileju: *Almae matri Universitati Emeritensi, optimarum artium cultrici impigerrimae, trigesimum quintum lustrum feliciter ineunti hoc opusculum D.D.D.* “Sicer pa,” tako približno sem nadaljeval, “je pred časom naš predsednik poslal omenjenemu diktatorju, predsedniku republike Venezuele, čestitke ob državnem prazniku, kjer mu je poleg blaginje venezuelskega naroda zaželel tudi osebno srečo. Če takšne želje lahko izrazi naš maršal, zakaj kake podobne geste ne bi smel narediti tudi navaden državljan?”

Po tem se je zadeva s spolzkega političnega terena preselila na resnejše pravniško področje. Prodekan Anton Žun, ki je bil sicer profesor sociologije, a po osnovni izobrazbi pravnik, je izrazil mnenje, da postopki v tem pogledu sicer niso z zakonom regulirani. Toda v primeru, ko želi kak kandidat doktorirati na neki drugi univerzi, kot je diplomiral, bi se po nekem nenapisanem akademskem pravilu vendarle spodobilo zaprositi za mnenje in soglasje tudi kandidatovo prvotno matično ustanovo, torej v konkretnem primeru Filozofsko fakulteto v Beogradu. Kljub mojemu ugovoru, češ da poznam primere, ko so diplomanti ljubljanske Filozofske fakultete brez težav in brez posebnega soglasja naše fakultete doktorirali v Zadru, v Zagrebu ali kje drugje, je bil prodekanov predlog sprejet. Filozofska fakulteta v Ljubljani se je obrnila na Filozofsko fakulteto v Beogradu z vprašanjem, ali soglaša, da njen bivši diplomant Miroslav Marković prijavi doktorsko disertacijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

In čez nekaj mesecev je na ljubljansko Filozofsko fakulteto prišel odgovor iz Beograda, dopis tamkajšnje Filozofske fakultete; priložen mu je bil odlomek tistega dela zapisnika beograjske seje, kjer se je o tem razpravljalo. Prodekan Žun nam je na uvodoma omenjeni 16. seji PZS (18. junija 1968) prebral odlomek iz beograjskega zapisnika. Iz odlomka tega zapisnika je bilo razvidno, da se je ob tem vprašanju vnela diskusija in da so o zadevi glasovali. Večina beograjskih profesorjev je glasovala proti takšnemu soglasju. Trije profesorji pa so zavzeli drugačno stališče in glasovali Markoviću v prid. To pa so bili trije ugledni in najbolj kompetentni profesorji tamkajšnje fakultete, trije člani SANU: grecist Miloš Djurić, latinist Milan Budimir in bizantolog Georgije Ostrogorski.

Dekan Anton Grad in prodekan Anton Žun sta bila mnenja, da je treba stališče beograjske Filozofske fakultete spoštovati in Markovićevo prijavo zavrnuti; večina članov PZS jima je pritrdila. Sam sem še enkrat, še zadnjič prosil za besedo in izjavil, da mi glasovi takih znanstvenikov, kot so Miloš Djurić, Milan Budimir, Georgije Ostro-

gorski, ki edini lahko strokovno ocenjujejo Markovičev znanstveni prispevek k Heraklitu in grecistiki, pomenijo veliko kot glasovi nekompetentne večine; v znanosti šteje samo teža strokovnosti, in ne število glasov. Vendar sem bil v tem svojem stališču osamljen in preglasovan. Filozofska fakulteta v Ljubljani pa je bila prikrajšana za priložnost, da podeli doktorat znanosti enemu najboljših sodobnih poznavalcev in raziskovalcev Heraklitovega filozofskega opusa.

ZUSAMMENFASSUNG

Kajetan Gantar: DAS SCHICKSAL DER DOKTOR-DISSERTATION VON MIROSLAV MARKOVICH ÜBER HERAKLIT

Miroslav Markovich, der sich als einer der hervorragendsten zeitgenössischen Heraklit-Kenner und Heraklit-Forscher durchgesetzt hat, bemühte sich, seine kommentierte Ausgabe von Heraklits Fragmenten, die 1967 in englischer Sprache in Merida (Venezuela) erschienen ist, zuerst als Doktor-Dissertation der Philosophischen Fakultät in Ljubljana vorzulegen. Von diesen seinen Bemühungen zeugt zwar nur ein kurzer Absatz im Protokoll der Sitzung des damaligen pädagogisch-wissenschaftlichen Rates der Philosophischen Fakultät in Ljubljana (datiert 18. Juni 1968), das jedoch nur den Schlußakt eines längeren mühsamen Geschehens bezeichnet, wonach der Kandidat nicht einmal zur Anmeldung des Themas der Dissertation zugelassen war. Da alle andere diesbezügliche Dokumentation verlorengegangen ist, versucht der Verfasser, das damalige Geschehen nach Gedächtnis zu rekonstruieren. Die Bemühungen von Miroslav Markovich scheiterten wohl nur aus politischen Gründen, obwohl man die Ablehnung mit verschiedenen bürokratischen Verfahren und Formulierungen zu rechtfertigen versuchte.